Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 1: NODIADAU ATHRAWON

Ymholiad Hanesyddol: Sut ddefnyddiwyd Pren ar Long Duduraidd

Gofynnir i'r disgyblion ganfod sut defnyddiwyd pren, ac yn dilyn o hynny, beth oedd pwysigrwydd coed i'r Llynges Duduraidd.

Yn gyntaf, dylent edrych ar wefan y Mary Rose www.maryrose.org/lcity/index.htm a sgrolio drwy'r categorïau gwahanol gan edrych ar yr arteffactau. Yna, dylent edrych ar wefan y Mary Rose **www.maryrose.org** a hefyd gwefan yr Amgueddfa Forwrol Genedlaethol **www.nmm.ac.uk/TudorExploration/NMMFLASH** Cliciwch ar y botwm 'evidence' ac edrychwch ar offerynnau mordwyo.

Gan ddefnyddio'r tabl ar y daflen dasg 'Y defnydd o bren ar y Mary Rose', dylai'r disgyblion gofnodi eu canfyddiadau gan ddefnyddio'r penawdau canlynol, a rhestru'r gwahanol arteffactau y gallant eu canfod ar y wefan, gan ddweud o beth y cawsant eu gwneud

Pennawd 1: **Arteffact**

Pennawd 2: **Beth yw ei bwrpas**

Pennawd 3: **O beth y cafodd ei wneud**

Dylid hefyd dynnu sylw at y ffaith bod yna saer coed ar y llong.

Dod i gasgliadau am y Mary Rose.

1. Beth sy'n dweud wrthych mai llong ryfel oedd hon?
2. Beth sy'n dweud wrthych bod pren yn bwysig i lynges Harri VIII?

Cyfeiriadau

Efallai bydd y gwefannau isod o ddefnydd:

www.thenewportship.com

www.s4c.co.uk/hanescymruarmor ewch i *raglen 3* ac ynagliciwch ar *Llong Casnewydd*

CYSYLLTIADAU CWRICWLAIDD:

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

1 defnyddio ystod o fframweithiau cronolegol

3 defnyddio geirfa arbenigol…

Dehongliadau o hanes

1 ystyried gwahanol safbwyntiau, cynrychiolaethau a dehongliadau

Ymholi hanesyddol

1 gofyn ac ateb cwestiynau allweddol am y gorffennol

3 defnyddio ystod o ffynonellau hanesyddol

Trefnu a chyfathrebu

3 cyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau

www.archaeoleg.org.uk

Mae'n bosibl y gallai athrawon gysylltu ag Ymddiriedolaeth y Mary Rose a/neu Cyngor Casnewydd a gofyn i rywun ddod i siarad gyda'r disgyblion am un o'r llongau, neu ymweld ag un o'r llongau. (Mae'r holl wybodaeth ar gael ar wefan y Mary Rose neu ar wefan Llong Casnewydd).

3720/06/08

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · WCVA

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk **www.AncientTreeHunt.org.uk**

COED CADW WOODLAND TRUST

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 1: TAFLEN Y DISGYBL
Y Defnydd o Bren ar y Mary Rose

Arteffact	O beth y cafodd ei wneud?	Beth yw ei bwrpas?

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · WCVA

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk **www.AncientTreeHunt.org.uk**

COED CADW WOODLAND TRUST

3720/06/08

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 2: NODIADAU ATHRAWON

Yr Armada

Fel rhan o'r ymchwiliad i'r rhesymau am fethiant Armada Sbaen, dylid tynnu sylw at y digwyddiad lle adroddwyd fod Drake wedi 'llosgi barf Brenin Sbaen' yn Ebrill 1587.

Y pwynt i'w bwysleisio yw bod casgenni o bren heb eu sychu wedi'u defnyddio i gymryd lle y casgenni a ddinistriwyd gan Drake. Gan fod y pren heb ei sychu, roedd y bwyd yn pydru yn y casgenni a golygai hyn nad oedd digon o gyflenwadau i'r llongwyr a'r milwyr yn yr Armada.

Er mwyn llywio'r disgyblion i gyrraedd y casgliad hwn, dylent ddarllen yr adran ar wneud casgenni yn **www.witheridge-historical-archive.com/cooper.htm**

Dylai'r disgyblion edrych ar siart llif cynhyrchu casgenni ar y daflen dasg, ac yna defnyddio'r wybodaeth o'r wefan i'w helpu i roi'r disgrifiadau yn eu trefn.

Ar ôl gwneud hynny, dylid gofyn iddynt beth yw eu casgliadau ynglŷn â'r math o bren sy'n angenrheidiol ar gyfer casgenni.

Yna, dylid dychwelyd at y digwyddiad gyda Syr Francis Drake a digwyddiadau Ebrill 1587; dylai'r disgyblion fod yn gallu ateb y cwestiwn canlynol.

Cwestiwn

Pam roedd y digwyddiad yn harbwr Cadiz ym 1587 yn gymaint o gyflafan i'r Sbaenwyr?

CYSYLLTIADAU CWRICWLAIDD:

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

1 defnyddio ystod o fframweithiau cronolegol

3 defnyddio geirfa arbenigol…

Gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol

2 disgrifio, dadansoddi ac esbonio patrymau a pherthnasoedd…

3 gwerthuso arwyddocâd …

Dehongliadau o hanes

1 ystyried gwahanol safbwyntiau, cynrychiolaethau a dehongliadau

Ymholi hanesyddol

1 gofyn ac ateb cwestiynau allweddol am y gorffennol

3 defnyddio ystod o ffynonellau hanesyddol

Trefnu a chyfathrebu

3 cyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau

Reference

Yn y digwyddiad enwog hwn, arweiniodd Drake gyrch ar harbwr Cadiz gan ddinistrio llongau a chyflenwadau; rhoddwyd yr Armada nôl 12 mis yn dilyn hyn. Gellir canfod cyfeiriadau at y digwyddiad mewn gwerslyfrau neu yn y tudalennau gwe canlynol:

www.nmm.ac.uk/server/show/conWebDoc.140

www.nmm.ac.uk/server/show/conWebDoc.6204

www.britainexpress.com/History/tudor/armada.htm

3720/06/08

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · WCVA

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.

www.woodlandtrust.org.uk www.AncientTreeHunt.org.uk

COED CADW WOODLAND TRUST

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 2: ATEBION I'R ATHRAWON

Gwneud casgenni – crefft y cowper

Torrwch o gwmpas yr esboniadau a'u gludo ar y siart yn y drefn gywir

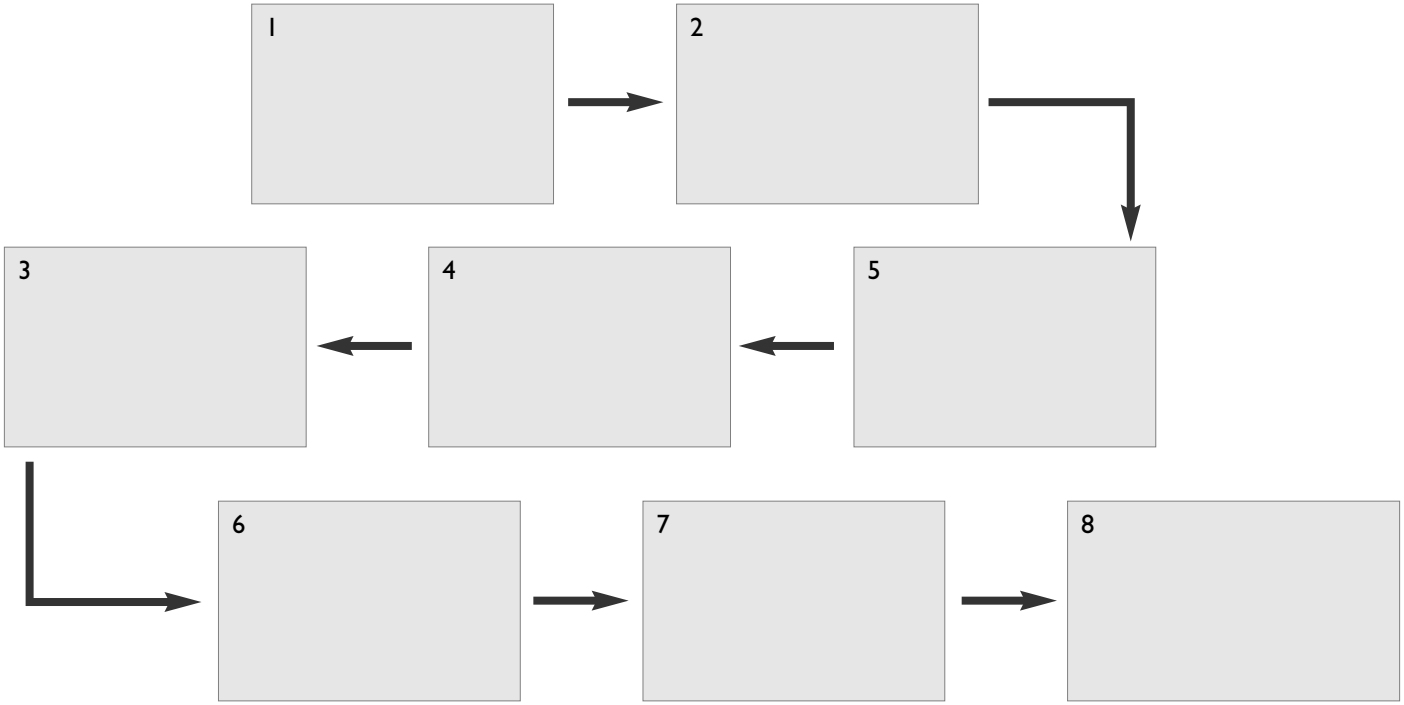

2
Mae'r erwydd yn cael eu trimio a'u tapro

8
Llenwir y gasgen gydag ager neu ddŵr i sicrhau nad yw'n gollwng, ac yna, rhoddir topyn yn yr ochr

4
Torrir rhigol ar ben tu mewn yr erwydd ochrol

3
Mae'r erwydd yn cael eu hasio a'u ffitio ar ffrâm, a'u rhoi o amgylch cylch haearn

6
Mae tu allan y gasgen yn cael ei blaenio a'i orffen

1 Mae darnau o foncyff derwen, sydd yn ddelfrydol rhwng 100 a 150 mlwydd oed, yn cael eu torri neu eu hollti ar hyd y graen

5 Defnyddir 6 neu 7 erwydden sydd wedi'u pinio at ei gilydd ac yna wedi'u siapio'n gylch, i wneud pen y gasgen

7
Rhoddir cylchoedd metel o amgylch y gasgen i gadw'r erwydd yn eu lle

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · wcva

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk www.AncientTreeHunt.org.uk

COED CADW WOODLAND TRUST

3720/06/08

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 2: TAFLEN Y DISGYBL

Gwneud casgenni – crefft y cowper

Torrwch o gwmpas yr esboniadau a'u gludo ar y siart yn y drefn gywir

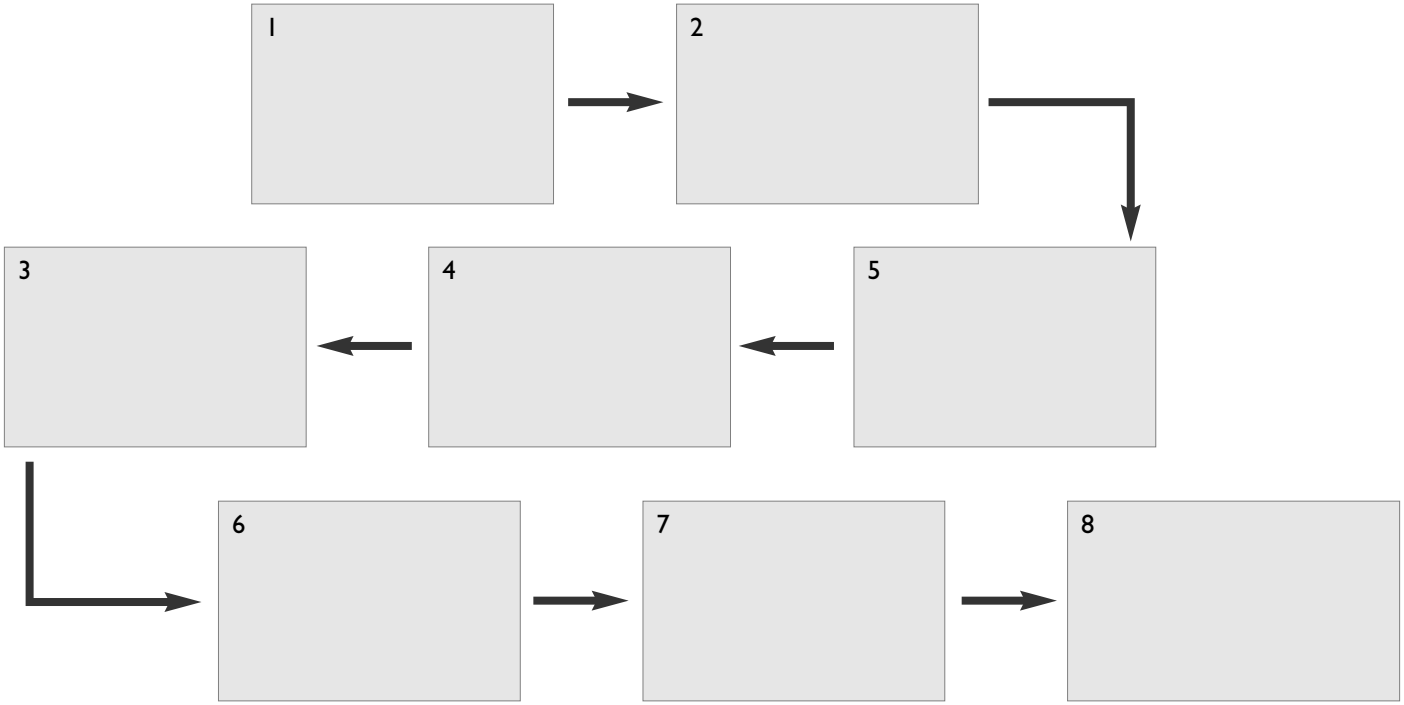

Mae'r erwydd yn cael eu trimio a'u tapro	Llenwir y gasgen gydag ager neu ddŵr i sicrhau nad yw'n gollwng, ac yna, rhoddir topyn yn yr ochr	Torrir rhigol ar ben tu mewn yr erwydd ochrol	Mae'r erwydd yn cael eu hasio a'u ffitio ar ffrâm, a'u rhoi o amgylch cylch haearn
Mae tu allan y gasgen yn cael ei blaenio a'i orffen	Mae darnau o foncyff derwen, sydd yn ddelfrydol rhwng 100 a 150 mlwydd oed, yn cael eu torri neu eu hollti ar hyd y graen	Defnyddir 6 neu 7 erwydden sydd wedi'u pinio at ei gilydd ac yna wedi'u siapio'n gylch, i wneud pen y gasgen	Rhoddir cylchoedd metel o amgylch y gasgen i gadw'r erwydd yn eu lle

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · WCVA

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk www.AncientTreeHunt.org.uk

COED CADW WOODLAND TRUST

3720/06/08

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 3: NODIADAU ATHRAWON

Ymholiad Hanesyddol a chwestiynu tystiolaeth – Coed Castan yr Armada yng Nghastell Croft, Swydd Henffordd

Mae taflen dasg 3, 'Coed Castan yr Armada yng Nghastell Croft', yn adrodd y stori am y coed castan ac yn gofyn i'r disgyblion gwestiynu'r stori yn fyr. Mae'n rhaid i'r disgyblion benderfynu a ydynt yn credu'r stori neu a ydynt yn credu mai chwedl ydyw yn unig.

Gofynnir iddynt hefyd awgrymu beth y mae'r stori yn ei ddweud wrthym am y ffordd yr oedd pobl yn meddwl am yr Armada.

Fel dilyniant neu weithgaredd cysylltiol, gellir gofyn i'r disgyblion wneud ymchwil a thrafod hygrededd chwedlau am goed yng Nghymru e.e.

a) Derwen Myrddin yng Nghaerfyrddin

www.bbc.co.uk/cymru/deorllewin/hanes/pages/bro_dyffryn_tywi.shtml

www.carmarthen.info/

http://en.wikipedia.org/wiki/Merlin's_Oak

b) Chwedl Meinir a Rhys, Nantgwrtheyrn

http://nantgwrtheyrn.org/DeskTopDefault.aspx?tabid=184

CYSYLLTIADAU CWRICWLAIDD:

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

1 defnyddio ystod o fframweithiau cronolegol

3 defnyddio geirfa arbenigol…

Gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol

3 gwerthuso arwyddocâd …

Dehongliadau o hanes

1 ystyried gwahanol safbwyntiau, cynrychiolaethau a dehongliadau

Ymholi hanesyddol

1 gofyn ac ateb cwestiynau allweddol am y gorffennol

3 defnyddio ystod o ffynonellau hanesyddol

Trefnu a chyfathrebu

3 cyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau

The Tree Register · ancient tree forum · heritage lottery fund LOTTERY FUNDED · Esmée Fairbairn FOUNDATION · SCOTTISH NATURAL HERITAGE · WCVA

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk **www.AncientTreeHunt.org.uk**

COED CADW WOODLAND TRUST

3720/06/08

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 4: NODIADAU ATHRAWON

Casgliad

Cwestiwn

Pa mor bwysig oedd pren i'r Llynges Duduraidd?

Dylai'r disgyblion drafod neu ysgrifennu am bwysigrwydd pren i'r llynges Duduraidd ac yna meddwl am resymau i esbonio pam nad yw pren mor bwysig i'n llynges ni heddiw.

CYSYLLTIADAU CWRICWLAIDD:

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

2 esbonio cysylltiadau…o fewn ac ar draws cyfnodau

3 defnyddio geirfa arbenigol…

Gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol

2 disgrifio, dadansoddi ac esbonio patrymau a pherthnasoedd…

3 gwerthuso arwyddocâd…

Ymholi hanesyddol

1 gofyn ac ateb cwestiynau allweddol am y gorffennol

3 defnyddio ystod o ffynonellau hanesyddol

Trefnu a chyfathrebu

3 cyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.
www.woodlandtrust.org.uk www.AncientTreeHunt.org.uk

LOTTERY FUNDED

COED CADW WOODLAND TRUST

3720/06/08

Helfa'r Coed Hynafol

CA3 Hanes

PA MOR BWYSIG OEDD PREN I'R LLYNGES DUDURAIDD?

TASG 3: TAFLEN Y DISGYBL

Coed Castan yr Armada yng Nghastell Croft, Swydd Henfforddd

Gelwir y coed yn y llun yn Goed Castan yr Armada. Maent wedi'u lleoli yng Nghastell Croft, Swydd Henfforddd, a dywedir eu bod wedi'u plannu ar ôl yr Armada. Dywed y stori fod yr hadau wedi'u cymryd o ddrylliach rhai o longau Armada Sbaen, ac wedi'u plannu ym 1592.

1. **Pa gwestiynau dylem eu gofyn am y stori hon?**
2. **Allwn ni gredu'r stori hon?**
3. **Beth ddywed y stori hon am agweddau pobl at yr Armada a buddugoliaeth Lloegr?**

Mae'r rhodfa'n ymestyn am gilomedr a dywedir fod y coed wedi'u plannu gan Herbert Croft, Esgob Henfforddd, a oedd eisiau gwella'r tir o amgylch ei dŷ.

Coed Castan yr Armada, Castell Croft, Swydd Henfforddd

3720/06/08

LOTTERY FUNDED

Cynlluniwyd y taflenni hyn i gael eu rhannu. Gellir felly eu llun-gopio a'u rhannu. Coed Cadw yw prif elusen cadwraeth y Deyrnas Gyfunol sy'n gweithio i warchod treftadaeth ein coetir brodorol.

www.woodlandtrust.org.uk **www.AncientTreeHunt.org.uk**

COED CADW WOODLAND TRUST